ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філологічних наук, доцента, завідувача
кафедри іноземних мов
Сумського державного університету
ТАЦЕНКО Наталії Віталіївни
на дисертацію ШОВКОПЛЯС Юлії Олексіївни
"ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ НА СУЧАСНУ АНГЛІЙСЬКУ МОВУ США",
(Запоріжжя, 2020. – 251 с.),
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

У центрі уваги дисертації Ю.О. Шовкопляс – висвітлення лінгвальних та культурологічних особливостей впливу іспанської мови на сучасну англійську мову США, репрезентованих масивом іспанських запозичень (понад 1300 мовних одиниць), відібраних з надрукованих та електронних словників і періодичних видань.

Як креативна синергетична сутність, живий витвір людської діяльності, мовна система постійно збагачується, зокрема через взаємопроникнення її елементів з однієї мови до іншої – процес, який відбувається безперервно. Мовні запозичення й інтерференція є живильними для людей, інтегруючи їх до площини соціального існування й пов'язуючи незліченними ланцюгами якісно різні спільноти. Посилення уваги дослідників до чинників розвитку сучасної англійської мови США неможливе без глибинного аналізу наслідків взаємодії представників латиноамериканського етносу з англомовними представниками американської спільноти, а відтак викликає значний інтерес до іспанських запозичень в американському варіанті англійської мови.

З гібридом англійської та іспанської мов під назвою "Spanglish" сучасні американці стикаються повсякденно, оскільки перебувають у досить складній соціолінгвістичній ситуації, зумовленій історично та географічно. Для латиноамериканців "Spanglish" перетворився в дещо більше, аніж просто засіб спілкування, він є певним маркером іспаномовних жителів США в

ВІДДІЛ ДІЛОВОДСТВА ТА АРХІВУ
"14" 09 20 р.
ВХ.№ 1822/010-24

якості не лише білінгвів, а й бікультурних особистостей. Носії цього мовного симбіозу невимушено переходять з англійської мови на іспанську та навпаки для підвищення емоційності спілкування, створення іронічного, комічного чи гротескного ефекту. Ставлення до цього явища в американській спільноті неоднозначне. Академія іспанської мови США б'є на сполох з приводу поширення словників і курсів "Spanglish" і веде кампанію із захисту іспанської та англійської мов. Водночас, активні користувачі "Spanglish" виступають за його набуття статусу офіційно визнаної мови.

У цьому зв'язку, безперечно, праця Юлії Шовкопляс є **актуальною** науковою розвідкою, оскільки в ній надано вичерпний аналіз деривaційної і семантичної поведінки новітніх запозичень в літературній і нелітературній розмовній англійській мові США, що сприяє розширенню наших уявлень про рухливість і динамічність семантичної структури американомовного варіанта англійської мови.

Мета дослідження (втілена у покрокових завданнях) полягає у виявленні лінгвальних і культурологічних особливостей впливу іспанської мови на сучасну англійську мову США.

Актуальним є англомовна лексика та фразеологія з іспанським компонентом у сучасному американському варіанті англійської мови як **об'єкт** цієї наукової праці та лінгвокультурологічні особливості іспанських запозичень як **предмет** дослідження. Власне у такому ключі наукову оригінальність формує класифікація іспанських запозичень за ступенем асиміляції, а також за лінгвальними, тематичними і структурними характеристиками їхнього входження у лексико-семантичну систему англійської мови США. Відтак, дисертація Юлії Шовкопляс є новаторською науковою працею, **новизна** якої фіксується у: а) виокремленні основних етностереотипів щодо представників латиноамериканської культури в англійській мові США; б) виявленні способів формування лексичних одиниць з іспанським компонентом в нелітературній англійській мові США; в) розкритті ознак культурно-маркованої лексики американського сленгу з

етнонімічним і топонімічним компонентом іспанської мови; г) встановленні найрелевантніших комунікативно-прагматичних функцій лексичних одиниць з іспанським компонентом в англійській мові США. Таким чином виконана дисертація проєктує пошук відповідей на неоднозначні питання всієї амплітуди впливу іспанської мови на сучасну американську англійську з урахування її лінгвальних та культурологічних особливостей.

Домінантні ідеї, якими пронизана орбіта наукового пошуку Юлії Шовкопляс, втілені за допомогою успішно виконаних **завдань** дослідження. Спочатку авторка окреслила категорійно-понятєвий апарат дослідження. Далі у результаті критичного узагальнення здобутків сучасних гуманітарних і суспільних наук у сфері соціолінгвістики та лінгвокултурології дослідниця визначила лінгвістичний статус іспанських запозичень у лексико-семантичній системі англійської мови США, розробила класифікації іспанських запозичень за ступенем асиміляції, а також за етимологічними, тематичними і структурними характеристиками їхнього входження у лексико-семантичну систему англійської мови США, виокремила основні етностереотипи щодо представників латиноамериканської культури в англійській мові США, виявила особливості утворення та функціонування гетерогенних лексико-фразеологічних похідних одиниць з іспанським компонентом у сучасній літературній англійській мові США, описала специфіку функціонування елементів іспанської мови в нелітературній англійській мові США та, насамкінець, розкрила лінгвокультурологічні властивості запозичень з іспанської мови в сучасній англійській мові США.

Виконання вищенаведених завдань уможливив автентичний **матеріал** наукової праці, що складається з декількох сегментів: надрукованих і електронних словників; періодичних видань *"Los Angeles Times", "Daily Intelligence", "The Guardian", "SPOK", "Business Insider", "Houston Chronicle", "San Antonio Express-News", "USA TODAY", "The New York Times", "Arizona Daily Star", "The Rolling Stone", "Toronto Star", "TODAY SHOW", "MAG", "Fox*

News", "New Republic", "Minneapolis Star Tribune", "The Sun", "Boston Globe", "Harper's BAZAAR", "Gadsden Times", "Dallas Observer", "The Washington Post"; соціальних мереж *"Facebook" і "Twitter"* за 2000 – 2019 рр.

Теоретичне значення праці ґрунтується на просуванні валідних надбань у лексикологію, фразеологію, неологію, словотвір та лінгвокультурологію через виявлення особливостей мовної реалізації етностереотипів та інтерпретацію особливостей реалізації культурно-маркованих англомовних лексичних одиниць з іспанським компонентом. Результати дослідження також сприяють виопрацюванню проблематики соціолінгвістики та контактної лінгвістики, розширюючи коло їхніх об'єктів та поглиблюючи їхній аналіз.

Практична цінність здобутих дисертанткою результатів полягає в можливості їхнього застосування в нормативних теоретичних курсах з лінгвокраїнознавства, лексикології та стилістики англійської мови, із загального мовознавства, у спецкурсах з етнолінгвістики й лінгвокультурології, під час розроблення та впровадження дисциплін за вибором. Здобуті Юлією Шовкопляс дані, безумовно, сприятимуть оптимізації процесу укладання навчальних і методичних посібників та рекомендацій у межах проблем, що були об'єктом і предметом авторських розвідок, а також лексикографічної практики (під час розроблення одно- і двомовних словників та глосаріїв із проблематики дослідження).

Апробацію результатів дисертаційної праці здійснено на засіданнях кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови ЗНУ. Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на 8 міжнародних науково-практичних конференціях, 7 із яких проводились в Україні, а 1 за кордоном (Будапешт).

Зміст автореферату є ідентичним із основними положеннями дисертаційної праці.

Дисертація структурована відповідно до її дослідницької мети та завдань. Вона складається з анотацій, вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, бібліографії та додатка у вигляді словника основних сленгізмів з іспанським компонентом англійської мови США. Бібліографічний список є репрезентативним і багатогранним. Основний список теоретичних джерел налічує 361 позицію, з яких 133 – іноземними мовами. Бібліографічний апарат містить 106 джерел ілюстративного матеріалу. Достовірність отриманих результатів підкріплено 8 рисунками та 1 таблицею, виконаних якісно і коректно. Загальний обсяг роботи – 251 сторінка, основного тексту – 197 сторінок. Це дозволяє кваліфікувати проведене дослідження як самостійну мовознавчу розвідку, здійснену на високому науковому рівні.

У *вступі* Юлія Шовкопляс обґрунтовує вибір тематики дослідження, формулює мету, завдання й основні методи дисертації, окреслює її об'єкт і предмет, визначає наукову новизну та описує методологічний алгоритм. Поданий у вступі лаконічний та доречний огляд наукової літератури доповнено докладним аналізом дослідницьких думок у кожному розділі праці.

У *першому* розділі "Теоретико-методологічні основи дослідження лінгвокультурологічних аспектів міжмовних контактів" авторка, виявивши ґрунтовну філологічну підготовку та світоглядні знання, визначає характер взаємодії мови й культури та висвітлює основні питання мовного контактування. Вона з'ясовує специфіку мовної ситуації США та розкриває сутність понять "стандарт" і "субстандарт" в англійській мові. Вагомою частиною розділу є уточнення термінів "запозичення", "інтерференція" та "спенгліш".

У *другому* розділі "Лінгвокультурологічна характеристика запозичень з іспанської мови в літературній англійській мові США" запропоновано періодизацію впливу іспанської мови на англійську мову США. Тут визначено типи запозичень з іспанської мови за джерелами походження,

встановлено типи іспанських запозичень за структурними, етимологічними, тематичними характеристиками, розкрито особливості мовної реалізації етностереотипів латиноамериканців у сучасній англійській мові.

Третій розділ "Асиміляція та інтеграція запозичень в літературну англійську мову США" присвячено розробленню класифікації запозичень з іспанської мови за ступенем асиміляції до мовної системи англійської мови. На окрему увагу заслуговує проведення аналізу лексичної і семантичної деривaційної поведінки запозичень з іспанської мови в англійській мові США.

Четвертий розділ "Елементи іспанської мови в нелітературній англійській мові США" присвячено установленню типів сленгізмів з іспанським компонентом за етимологічними і структурними характеристиками. Авторка детально описує і виокремлює їхні тематичні групи, висвітлює головні способи формування сленгової лексики з іспанської мови, особливості культурно-маркованої лексики американського сленгу з етнонімічним і топонімічним компонентами іспанської мови, виділяє основні стилістичні функції сленгової лексики з іспанським компонентом.

У *загальних висновках* підбито підсумки виконання наукової розвідки, яка відбиває результати задекларованого підходу до студіювання мовних запозичень та інтерференції й окреслено перспективи подальших наукових звитяг.

Оформлення, мова та стиль роботи відповідають вимогам до кандидатських дисертацій. Академічного плагіату у науковій праці не виявлено: всі положення та ідеї інших учених подано з покликанням на відповідні першоджерела.

Визнаючи теоретичну та практичну валідність дисертації Юлії Шовкопляс, слід зауважити, що її окремі теоретико-методологічні штрихи кличуть до дискусії та потребують додаткового акцентованого наголосу.

1. Розглядаючи становленńя лінгвокультурології як окремої дисципліни у підрозділі 1.1. (с. 27), дисертантка згадує лише чотири російські наукові школи, що виникли наприкінці XX століття: школу Юрія Степанова, Ніни Арутюнової, Вероніки Телії та школу Євгенія Верещагіна і Віталія Костомарова. Вважається, що лінгвокультурологію у 1989 році започаткував американський лінгвіст, антрополог та літературознавець Пол Фрідріх. Беручи до уваги те, що матеріалом дослідження є сучасна англійська мова США, а предметом – лінгвокультурологічні особливості мовної ситуації в США з опертям на іспанські запозичення, вважаю, що під час опису наукових засад формування лінгвокультурології необхідно було також розглянути її американський вектор у особі Пола Фрідріха, а також згадати відому американську лінгвістичну школу Едуарда Сепіра та Бенджамена Лі Уорфа.

2. Порівнюючи категорії мови і культури, Юлія Шовкопляс виокремлює низку їхніх відмінностей та узагальнює їх на авторському рисунку 1.1. (с. 29), інформація якого є суто декларативною, тобто, ніяким чином не поясненою та не підтвердженою доказами. Зокрема, авторка декларує, що культура як знакова система не здатна до самоорганізації, а мова як знакова система самоорганізується. Останнє твердження не викликає сумнівів, оскільки доведено численними науковими розвідками сучасних лінгвістів, зокрема, представників запорізької та харківської шкіл лінгвосинергетики. А от твердження про нездатність культури до самоорганізації є сумнівним, оскільки протилежну думку підтверджують праці віце-президента Національної академії мистецтв України, академіка Національної академії мистецтв України Валерія Бітаєва ("Нова соціокультурна реальність і самоорганізація культури: концептуальний погляд на модель організації наукового пошуку (до фундації культурологічної школи України", 2019 р.), директора Національної академії мистецтв України, академіка Юрія Богуцького ("Самоорганізація культури і культурна політика", 2010 р.), знаного фізика, доктора фізико-математичних

наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Анатолія Свідзинського ("Синергетична концепція культури", 2009 р.) та інших науковців. Чекаю на пояснення під час захисту.

3. У підрозділі 1.3. "Мовна ситуація у США" дисертантка виокремлює дві форми двомовності: білінгвізм та диглосію (с. 46). *Білінгвізм* визначається як однаково досконале володіння двома мовами, практика перемінного застосування двох мов (водночас це можуть бути не лише дві різні нормативні мови, а й нестандартні форми чи діалекти). *Диглосія* тлумачиться як неоднакове володіння двома мовами в різних умовах спілкування, двомовність у межах тієї самої мови, коли мовці роблять свідомий вибір між різними комунікативними засобами для якнайкращого забезпечення успіху комунікації. На мій погляд, різницю між цими двома термінами в дисертації чітко не окреслено. З цієї причини, говорячи про диглосію, дослідниця використовує і термін "білінгвізм" (с. 47). Аналізуючи мовну ситуацію у США, Юлія Шовкопляс зазначає, що її можна віднести до змішаного білінгвізму (с. 48), в умовах якого дві мови (англійська й іспанська) змішуються в одну систему. У такому разі не зрозуміло, яким чином цей змішаний білінгвізм відрізняється від диглосії і, насамкінець, результатом якої форми двомовності є "Spanglish": білінгвізму чи диглосії? Хотілося б почути роз'яснення стосовно цих міркувань.

4. Дисертація хибує на відсутність кількісного аналізу іспаномовних запозичень у англійську мову США. У праці проаналізовано лише відсоткове співвідношення тематичних груп вищевказаних запозичень. Було б цікаво дізнатися, яких запозичень найбільше в корпусі досліджених надрукованих і електронних словників та періодичних видань: повністю асимільованих, частково асимільованих чи неасимільованих? Вважаю, що родзинкою наукової роботи міг би стати кількісний аналіз способів словотвору, який би відкрив читачам інформацію стосовно того, чого найбільше у проаналізованому емпіричному матеріалі: афіксації, телескопії,

словоскладання тощо, окресливши 'динаміку функціонування "Spanglish" у сучасній англійській мові США.

Викладені вище міркування заохочують до академічної дискусії та не свідчать про суттєву критику, а отже, є підстави вважати розглядувану дисертаційну працю завершеним самостійним науковим доробком, в якому повною мірою розкрито тему й досягнуто всі завдання, що були сформульовані на початку. Як компетентне наукове дослідження, дисертація Юлії Шовкопляс не вичерпує теми, а позначає шляхи і перспективи подальшого руху наукової думки.

На підставі ретельного аналізу дисертаційного дослідження, автореферату та основних публікацій маю констатувати, що дисертація "Лінгвокультурологічні особливості впливу іспанської мови на сучасну англійську мову США" є оригінальним завершеним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), а його авторка Шовкопляс Юлія Олексіївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:
доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Сумського державного університету Н.В. Таценко

Підпис Таценко Н.В.
засвідчую
провідний фахівець відділу кадрів